מתקנים עולם – מעשה אחד בכל פעם

ערכה מלאה למערך 90 דקות

מסלול חנ"מ · לכיתות ז'–ט' · חינוך, ערכים ומעורבות



יצרה: רוית ראש בן ישי

שיעור על תיקון עולם לכיתות ז'–ט' · חינוך, ערכים ומעורבות. שמונה שלבים, שלושה מסלולים (רגיל, חנ"מ, עולים), מצגת ודף להדפסה לכל שלב.

מערך 45 דקות

זמן	שלב	מה עושים
0–3	פתיחה	כותבים על הלוח "תיקון עולם" ושואלים: "מה שבור בעולם – ומה אפשר לתקן?" אוספים מילים בלי לשפוט.
3–10	שלב א' – מה זה תיקון עולם?	מקרינים את המצגת: מאיפה בא הביטוי "תיקון עולם" (משנה, תפילה, הגות, היום).
10–16	שלב ב' – מעשים קטנים – שינוי גדול	מציגים את "מעגלי ההשפעה": אני החברים והכיתה בית הספר הקהילה והעולם.
16–30	שלב ג' – הזדמנות שנייה ומישהו שמאמין	שאלות לפני הצפייה (2 דק'). מקרינים את סרטון הפתיחה מהקישור באתר (נפתח בחלון חדש).
30–37	שלב ו' – טוב ברשת	קוראים "מוות וחיים ביד לשון" ומציגים את חמש שאלות הבדיקה לפני ששולחים.
37–45	שלב ח' – רפלקציה, אתגר ותעודה	יומן רפלקציה – כתיבה אישית שקטה.

מערך 90 דקות

זמן	שלב	מה עושים
0–4	פתיחה	שאלת פתיחה "מה שבור בעולם – ומה אפשר לתקן?", מציגים את מפת שמונת השלבים ואת הכותרת "מתקנים עולם – מעשה אחד בכל פעם".
4–15	שלב א' – מה זה תיקון עולם?	מקרינים את המצגת: מאיפה בא הביטוי "תיקון עולם" (משנה, תפילה, הגות, היום).
15–25	שלב ב' – מעשים קטנים – שינוי גדול	מציגים את "מעגלי ההשפעה": אני החברים והכיתה בית הספר הקהילה והעולם.
25–41	שלב ג' – הזדמנות שנייה ומישהו שמאמין	שאלות לפני הצפייה (2 דק'). מקרינים את סרטון הפתיחה מהקישור באתר (נפתח בחלון חדש).

זמן	שלב	מה עושים
41–53	שלב ד׳ – התנדבות וקהילה	מציגים תחומי התנדבות ושואלים: "מי כבר התנדב? איפה?"
53–63	שלב ה׳ – שומרים על העולם	קוראים את שלושת המקורות על שמירת הבריאה ושואלים: מה הם מבקשים מאיתנו היום?
63–73	שלב ו׳ – טוב ברשת	קוראים "מוות וחיים ביד לשון" ומציגים את חמש שאלות הבדיקה לפני ששולחים.
73–83	שלב ז׳ – פרויקט השינוי שלנו	מציגים רעיונות לפרויקטים ומשחק "סדר הצעדים".
83–90	שלב ח׳ – רפלקציה, אתגר ותעודה	יומן רפלקציה – כתיבה אישית שקטה.

יצירה: רוית ראש בן ישי

שלב ז׳ (פרויקט השינוי) יכול להתפתח לפרויקט כיתתי של כמה שבועות. סרטון הפתיחה (שלב ג׳) נפתח מהאתר.

דגשים להנחיה

- שיחה בטוחה: קובעים מראש: מקשיבים בלי לצחוק, מותר לדלג, לא מספרים סיפורים אישיים של אחרים.
- מתאים לכל הכיתות: המקורות מוצגים כמקורות תרבות וערכים, ולצדם ערכים אוניברסליים. התכנים ניטרליים, לא פוליטיים, ומתאימים לכיתות ממלכתיות וממלכתיות-דתיות.
- סרטון הפתיחה: הסרטון נפתח בחלון חדש. הוא מזכיר עבר של הסתבכות בפשע וכלא נוער, ולכן כדאי לצפות בו לפני השיעור. בכיתה מדברים על הרעיון – הזדמנות שנייה ומבוגר אחד שמאמין – בלי להתעכב על פרטים אישיים של המספר.
- הזדמנות שנייה – ברגישות: ייתכן שבכיתה יש תלמידים עם עבר מורכב או עם בני משפחה כאלה. מדברים על בחירות ועל אמון, לא על "ילדים רעים". לא מבקשים לשתף.
- בלי שיפוט: במשחקי המיון מטרת הדיון היא להבין – לא לשפוט אנשים. "כוונה טובה – משהו חסר" היא הזדמנות לשפר, לא לבקר.
- פרויקט אמיתי: בחרו יחד פרויקט אחד או שניים לביצוע בפועל. כדאי לתאם עם הרכזת החברתית ולשתף הורים.
- חנ"מ: מסלול חנ"מ: טקסט מקוצר, פחות אפשרויות בכל שאלה ופחות פריטים. מומלץ לקרוא בקול ולעבוד בזוגות.

- עולים: מסלול עולים: מילות מפתח באנגלית ליד הכותרות, תרגום קצר לכל מקור ותקציר באנגלית לסיפור.
יצרה: רוית ראש בן ישי
- מצב מקרן: בכל דף יש כפתור "מצב מקרן" שמגדיל את הכתב ומסתיר תפריטים – נוח להפעלה מול הכיתה. בכל שלב יש גם מצגת עם הערות למורה.

רגישות ושיתוף

1. אם תלמיד/ה משתף/ת בקושי אישי (למשל בעקבות הדיון על הזדמנות שנייה): מקשיבים ברוגע ואומרים "תודה ששיתפת".
2. לא מבקשים פרטים מול הכיתה. מציעים לדבר אחרי השיעור.
3. לא מבטיחים סודיות כשיש חשש לפגיעה – מסבירים בעדינות שנעזרים במי שיכול לעזור.
4. מעבירים מידע ליועצת לפי נוהלי בית הספר.
5. חוזרים לתלמיד/ה בימים הבאים: "רציתי לבדוק מה שלומך."

מקורות העזרה לתלמידים: פנו ליועצת, לנאמני החוסן המורים או לנאמני החוסן התלמידים.

שלב א' – מה זה תיקון עולם?

צוות: רות ראש בן ישי

המטרה: להכיר את המושג "תיקון עולם", לקרוא מקורות מהמסורת היהודית ומערכים אוניברסליים, ולנסח מה הם אומרים לנו היום.

זמן: 11 דקות במערך 90 · 7 דקות במערך 45

מהלך

1. מקרינים את המצגת: מאיפה בא הביטוי "תיקון עולם" (משנה, תפילה, הגות, היום).
2. זוגות בוחרים מקור אחד מתוך כרטיסי המקורות וממלאים "ניתוח מקור": מה כתוב במילים שלי, מה המסר, דוגמה מהיום.
3. חידון "מה המסר?": מתאימים כל מקור לרעיון שלו. סבב שיתוף קצר: איזה מקור הכי מדבר אליכם?

תשובות ודגשים

- חידון "מה המסר?": כל מקור מותאם לרעיון שמופיע בכרטיס שלו (באתר, בכפתור "מה הרעיון").
- "מפני תיקון העולם" – במשנה (מסכת גיטין, פרק ד): תקנות חכמים לטובת סדר חברתי צודק.
- בניתוח מקור אין תשובה אחת נכונה – מחפשים: הבנה של המילים, מסר כללי ודוגמה מוחשית מהיום.

מסלול חנ"מ: דף העבודה מקוצר, עם פחות פריטים ואותיות גדולות. מומלץ לקרוא בקול ולעבוד בזוגות.

שימו לב לתלמידים שהנושא נוגע בהם. מקורות עזרה: פנו ליועצת, לנאמני החוסן המורים או לנאמני החוסן התלמידים.

שלב א' – מה זה תיקון עולם?

שם: _____ כיתה: _____ תאריך: _____

מאיפה בא הביטוי "תיקון עולם"?

- במשנה: הביטוי "מִפְּנֵי תִּקּוּן הָעוֹלָם" מופיע במשנה (מסכת גיטין, פרק ד). חכמים קבעו תקנות כדי שהחברה תתנהל בצדק ובסדר, ושאנשים לא ייפגעו – זה היה "תיקון העולם".
- בתפילה: בתפילת "עלינו לשבח", שנאמרת בסוף כל תפילה, מופיעה התקווה "לְתַקֵּן עוֹלָם". כך הרעיון נכנס לחיי היום-יום.
- בהגות: בהגות היהודית המאוחרת קיבל הרעיון משמעות רחבה: לכל אדם יש תפקיד – לתקן משהו שבור בעולם, גם בדברים קטנים.
- היום: היום "תיקון עולם" פירושו לקחת אחריות: לעשות טוב לאנשים, לחברה ולסביבה – כל אחד ואחת במקום שבו הם נמצאים.

מקורות

"לֹא עָלֶיךָ הַמְּלָאכָה לִגְמוֹר, וְלֹא אַתָּה בֶּן חוֹרִין לִבָּטֵל מִמֶּנָּה." – פרקי אבות, פרק ב (רבי טרפון)

במילים פשוטות: את כל העבודה אי אפשר לסיים לבד – אבל גם אסור לוותר ולא לעשות כלום.

"כָּל הַמְקַיֵּם נֶפֶשׁ אַחַת – מַעֲלֶה עָלָיו הַכָּתוּב כְּאִלּוּ קִיֵּם עוֹלָם מָלֵא." – על פי משנה, מסכת סנהדרין, פרק ד

במילים פשוטות: מי שעוזר לאדם אחד – כאילו עזר לעולם שלם.

"וְאָהַבְתָּ לְרֵעֲךָ כָּמוֹךָ." – ספר ויקרא, פרק יט

במילים פשוטות: תאהב ותכבד את האחר כמו שאתה רוצה שיאהבו ויכבדו אותך.

"דַּעֲלָךְ סְנֵי – לְחַבְרָךְ לָא תַּעֲבֵיד. (מה ששנוא עליך – אל תעשה לחברך.)" – תלמוד בבלי, מסכת שבת לא ע"א (הלל)

במילים פשוטות: אל תעשו לאחרים מה שאתם לא רוצים שיעשו לכם.

ניתוח מקור – בחרו מקור אחד

יצרה: רוית ראש בן ישי

המקור שבחרתי:

מה כתוב כאן – במילים שלי?

מה המסר, לדעתי?

דוגמה מהחיים שלנו היום:

התאמה: איזה רעיון מתאים לכל מקור?

#	המקור	מספר הרעיון
1	לֹא עָלֶיךָ הַמְּלָאכָה לִגְמוֹר, וְלֹא אַתָּה בֶּן חוֹרִין ל	
2	כָּל הַמְקַיֵּם נֶפֶשׁ אַחַת – מַעֲלֶה עָלָיו הַכָּתוּב כְּא	
3	וְאָהַבְתָּ לְרֵעֲךָ כָּמוֹךָ.	
4	דַּעֲלָךְ סְנֵי – לְחַבְרָךְ לָא תַּעֲבֵיד. (מה ששנוא עליך –	

1. "כלל הזהב" – לפני שעושים משהו לאחר, שואלים: הייתי רוצה שיעשו לי את זה?
2. לראות את האחר כמו את עצמנו – זו נקודת ההתחלה של כל תיקון.
3. כל אדם הוא עולם שלם – עזרה לאדם אחד היא שינוי עצום.
4. אל תוותרו בגלל שהמשימה גדולה – כל אחד עושה את החלק שלו.

שלב ב' – מעשים קטנים – שינוי גדול

יצרה: רחל ראש בן ישי

דף למורה · מתקנים עולם – מעשה אחד בכל פעם

המטרה: לזהות מעשים קטנים של תיקון בכיתה ובבית הספר ולהבחין בין עזרה אמיתית לבין עזרה "לראווה".

זמן: 10 דקות במערך 90 · 6 דקות במערך 45

מהלך

1. מציגים את "מעגלי ההשפעה": אני החברים והכיתה בית הספר הקהילה והעולם.
2. משחק המיון: תיקון אמיתי / כוונה טובה – אבל משהו חסר / לא תיקון. דנים בעיקר בפריטים האמצעיים.
3. כל תלמיד/ה בוחר/ת 7 משימות ל"אתגר 7 הימים" ומתחייב/ת לראשונה כבר היום.

תשובות ודגשים

- משחק המיון: 1. תיקון אמיתי · 2. כוונה טובה – אבל משהו חסר · 3. תיקון אמיתי · 4. כוונה טובה – אבל משהו חסר · 5. זה לא תיקון · 6. תיקון אמיתי · 7. כוונה טובה – אבל משהו חסר · 8. תיקון אמיתי · 9. זה לא תיקון · 10. תיקון אמיתי · 11. כוונה טובה – אבל משהו חסר · 12. תיקון אמיתי · 13. זה לא תיקון · 14. תיקון אמיתי
- "כוונה טובה – משהו חסר": מעשה טוב שחסרים בו כבוד, עקביות או נוכחות אמיתית. לא שופטים את האדם – משפרים את המעשה.

מסלול חנ"מ: דף העבודה מקוצר, עם פחות פריטים ואותיות גדולות. מומלץ לקרוא בקול ולעבוד בזוגות.

שימו לב לתלמידים שהנושא נוגע בהם. מקורות עזרה: פנו ליועצת, לנאמני החוסן המורים או לנאמני החוסן התלמידים.

שלב ב' – מעשים קטנים – שינוי גדול

יצרה: רויתי ראש בן ישי

דף עבודה · מתקנים עולם – מעשה אחד בכל פעם

שם: _____ כיתה: _____ תאריך: _____

מעגלי ההשפעה

מעגל	מעשה קטן שאני יכול/ה לעשות
אני	
החברים והכיתה	
בית הספר	
הקהילה והעולם	

משחק המיון: סמנו לכל מעשה

א = תיקון אמיתי · ב = כוונה טובה, אבל משהו חסר · ג = לא תיקון

#	המעשה	א / ב / ג
1	נועם רואה שתלמידה חדשה יושבת לבד ומזמין אותה לשבת עם החבורה.	
2	מאיה עוזרת לחבר בשיעורי בית – ומיד מצלמת ומעלה סרטון "תראו כמה אני נחמדה".	
3	בסוף ההפסקה תלמידים אוספים את הבקבוקים שנשארו על הספסלים, גם כאלה שלא שלהם.	
4	הכיתה אוספת בגדים לתרומה – אבל חלק מביאים בגדים קרועים ומלוכלכים "כי בכל מקרה זה בחינם".	
5	מישהו צוחק על תלמיד שנפל, ואז אומר "רק בצחוק, אל תהיה רגיש".	
6	דניאל שם לב שהמורה סוחבת ערימת ספרים ופותח לה את הדלת.	
7	קבוצה מתנדבת בבית אבות, אבל כל הביקור יושבת בצד עם הטלפונים.	
8	תמר כותבת פתק תודה לעובד הניקיון של בית הספר.	

בחרו מעשה אחד שסימנתם "ב". איך הופכים אותו לתיקון אמיתי?

_____

_____

אתגר 7 הימים – סמנו 7 ועשו אחד בכל יום

יצרה: רוית ראש בן ישי

- ☐ לומר תודה למישהו שבדרך כלל לא אומרים לו
- ☐ להזמין מישהו/י שלבד להצטרף
- ☐ לעזור בבית בלי שיבקשו
- ☐ לכתוב הודעה טובה בקבוצה הכיתתית
- ☐ לאסוף לכלוך שלא שלי
- ☐ להחמיא באמת למישהו/י
- ☐ להקשיב לחבר/ה בלי להסתכל בטלפון
- ☐ לעזור למישהו/י בשיעורים

שלב ג' – הזדמנות שנייה ומישהו שמאמין

המטרה: לדון בכוחו של מבוגר אחד שמאמין, לקרוא סיפור קצר ולחשוב איך אנחנו נותנים הזדמנות שנייה לאחרים ולעצמנו.

זמן: 16 דקות במערך 90 · 14 דקות במערך 45

מהלך

1. שאלות לפני הצפייה (2 דק'). מקרינים את סרטון הפתיחה מהקישור באתר (נפתח בחלון חדש).
2. דיון בשאלות אחרי הצפייה – במליאה או בקבוצות. מחברים למקורות "הוי דן את כל האדם לכף זכות" ו"במקום שבעלי תשובה עומדים".
3. קריאת הסיפור "המפתחות של החממה" ושאלות ההבנה (במערך 45 – קריאה בקול ושלוש שאלות בלבד).
4. תרחיש "התלמיד החדש" במליאה. סיום: מכתב תודה למבוגר/ת שהאמין/ה בי (אפשר כמשימת בית).

תשובות ודגשים

- שאלות ההבנה: 1. כי חשב שכולם כבר החליטו שהוא בעייתי · 2. נתנה לו אחריות על החממה · 3. על כך שראתה אותו עוזר בסבלנות לאחיו הקטן · 4. אמון ואחריות · 5. בניית מערכת טפטוף מבקבוקים ישנים · 6. נתן הזדמנות לתלמיד חדש שלחשו עליו
- שאלות פתוחות – כיוונים: למשל: עידן היה ממשיך "לשחק את התפקיד", מתרחק עוד יותר או עוזב; ייתכן גם שהיה משתפר – אבל בלי תחושה שמאמינים בו. | אמון של אדם אחד יכול לפתוח אפשרויות שלא האמנו שקיימות; "מפתח" = הזדמנות ואחריות. | תשובות אפשריות: הוא רצה שהמסר יהיה כללי; הוא כבר מרגיש שהשינוי שלו; ענווה. כל תשובה מנומקת מתקבלת. | שושנה חיפשה את הטוב בעידן (הסבלנות) במקום לשפוט לפי השמועות – זה בדיוק "לדון לכף זכות".
- תרחיש "התלמיד החדש": הבחירות הירוקות – פנייה אישית, עצירת השמועה, הזמנה לקבוצה.
- הסרטון: לא מזכירים בכיתה את שם האדם או את מקור הסרטון; מתמקדים ברעיון של מבוגר אחד שמאמין.

מסלול חנ"מ: דף העבודה מקוצר, עם פחות פריטים ואותיות גדולות. מומלץ לקרוא בקול ולעבוד בזוגות.

שימו לב לתלמידים שהנושא נוגע בהם. מקומות עזרה: פנו ליועצת, לנאמני החוסן המורים או לנאמני החוסן התלמידים.

שלב ג' – הזדמנות שנייה ומישהו שמאמין

צדה: רות ראש בן ישי

דף עבודה · מתקנים עולם – מעשה אחד בכל פעם

שם: _____ כיתה: _____ תאריך: _____

סרטון הפתיחה – לפני הצפייה

מה זה בשבילכם "הזדמנות שנייה"? האם כל אחד ואחת ראויים לה?

האם יש מבוגר/ת אחד/ת שהאמין/ה בכם – מורה, מאמן/ת, שכן/ה, בן/בת משפחה? (לא חובה לשתף)

אחרי הצפייה

מה היה רגע המפנה בסיפור? מה גרם לו לבחור דרך אחרת?

מה עשה המבוגר שהאמין בו – ומה הוא לא עשה?

איך הבחירה של אדם אחד להאמין בנער השפיעה על עוד הרבה אנשים בהמשך?

מקורות על הזדמנות שנייה

- "הֱוֵי דָּן אֶת כָּל הָאָדָם לְכַף זְכוּת." (פרקי אבות, פרק א) – לחפש את הטוב באדם ולא למהר לשפוט.
- "אַל תִּסְתַּכֵּל בַּקַּנְקַן אֶלָּא בְּמַה שֶּׁיֵּשׁ בּוֹ." (פרקי אבות, פרק ד) – לא לשפוט לפי המראה החיצוני או לפי מה שאומרים.
- "בִּמְקוֹם שֶׁבַּעֲלֵי תְשׁוּבָה עוֹמְדִים – צַדִּיקִים גְּמוּרִים אֵינָם עוֹמְדִים." (תלמוד בבלי, מסכת ברכות לד ע"ב) – מי שטעה ובחר לשנות את דרכו – ראוי להערכה גדולה.

יצרה: רוית ראש בן ישי

סיפור דמיוני. הדמויות אינן אנשים אמיתיים.

עידן הגיע לכיתה חדשה. כולם לחשו עליו שהוא "בעייתי". עידן התנהג בהתאם: איחר, צחק בשיעור ולא הכין שיעורים.

יום אחד המורה שושנה ביקשה ממנו להישאר. היא לא כעסה. היא נתנה לו מפתחות ואמרה: "אני צריכה מישהו אחראי שישקה את הצמחים בחממה. חשבתי עליך."

עידן הופתע. שושנה אמרה שראתה אותו עוזר לאח הקטן שלו בסבלנות. עידן לקח את המפתחות.

כל בוקר עידן הגיע מוקדם והשקה. הוא בנה עם חברים מערכת השקיה מבקבוקים. כשגדלו עגבניות, הוא חילק אותן בכיתה.

בסוף השנה עידן אמר בטקס: "לפעמים מספיק שמישהו אחד ייתן לך מפתח – והדלת נפתחת." ובשנה הבאה הוא עזר לתלמיד חדש בדיוק כמו שעזרו לו.

שאלות הבנה – הקיפו את התשובה

1. למה עידן התנהג בהתחלה בצורה "בעייתית"?

א. כי לא אהב את המורה למדעים
ב. כי חשב שכולם כבר החליטו שהוא בעייתי

2. מה עשתה המורה שושנה כשעידן נשאר אחרי השיעור?

א. נתנה לו אחריות על החממה
ב. נזפה בו ושלחה אותו למנהל

3. על מה ביססה שושנה את האמון שלה בעידן?

א. על הציונים שלו
ב. על כך שראתה אותו עוזר בסבלנות לאחיו הקטן

4. מה מסמלים המפתחות בסיפור?

א. עונש
ב. אמון ואחריות

5. איזה מעשה של עידן קשור גם לשמירה על הסביבה?

א. איחור לשיעורים
ב. בניית מערכת טפטוף מבקבוקים ישנים

6. מה עשה עידן בשנה שאחרי?

א. עזב את בית הספר
ב. נתן הזדמנות לתלמיד חדש שלחשו עליו

שאלות פתוחות

יצרה: רוית ראש בן ישי

1. מה היה קורה, לדעתכם, אילו שושנה הייתה רק נוזפת בעידן? כתבו שתי אפשרויות.

2. הסבירו את המשפט "לפעמים מספיק שמישהו אחד ייתן לך מפתח – והדלת נפתחת".

מכתב תודה

למי הייתי רוצה לכתוב מכתב תודה – מבוגר/ת או חבר/ה שהאמינו בי?

מה הוא/היא עשו (או אמרו) שעשה לי טוב?

מה השתנה אצלי בעקבות זה?

משפט אחד שאני רוצה לומר לו/לה:

שלב ד' – התנדבות וקהילה

המטרה: להכיר דרכים להתנדב, להתאים מעשה לצורך אמיתי בקהילה ולהתווכח בכבוד על שאלות של מעורבות.

זמן: 12 דקות במערך 90 · לא נכלל במערך 45

מהלך

1. מציגים תחומי התנדבות ושואלים: "מי כבר התנדב? איפה?"
2. חידון "צורך מעשה": מתאימים לכל צורך בקהילה את דרך העזרה המתאימה.
3. תרחיש "ביקור בבית האבות" ואחריו כרטיסי ויכוח: שלישיות (בעד / נגד / שופט/ת), דקה לכל צד.

תשובות ודגשים

- חידון "צורך מעשה": 1. ביקורים קבועים ושיחות טלפון · 2. מבצע ניקיון כיתתי ופנייה מנומסת לבקשת פחים נוספים · 3. חונכות שבועית ושיחה בעברית קלה · 4. איסוף מזון יבש ואריזה עם ארגון מוכר · 5. להפעיל משחקים בהפסקה פעם בשבוע · 6. איסוף שמיכות ישנות ומזון בתיאום עם המקלט · 7. להזמין אותו ולהתאים את המשחק כך שכולם ישחקו · 8. פנייה להנהלה להעביר עודפים לארגון הצלת מזון
- כרטיסי ויכוח: מעריכים נימוק, הקשבה ושינוי דעה – לא "ניצחון".
- תרחיש בית האבות: כבוד ופרטיות קודמים לצילום; הקשבה היא מעשה התנדבות.

מסלול חנ"מ: דף העבודה מקוצר, עם פחות פריטים ואותיות גדולות. מומלץ לקרוא בקול ולעבוד בזוגות.

שימו לב לתלמידים שהנושא נוגע בהם. מקורות עזרה: פנו ליועצת, לנאמני החוסן המורים או לנאמני החוסן התלמידים.

שלב ד' – התנדבות וקהילה

יצרה: רות ראש בן ישי

דף עבודה · מתקנים עולם – מעשה אחד בכל פעם

שם: _____ כיתה: _____ תאריך: _____

תחומי התנדבות

תחום	דוגמאות
קשישים	ביקורים, שיחות טלפון, עזרה בטכנולוגיה.
ילדים	שיעורי עזר, קריאת סיפורים, הפעלות בהפסקות.
בעלי חיים	סיוע במקלט, איסוף מזון, הפצת מידע בדוק על אימוץ.
סביבה	ניקוי חופים ופארקים, גינה קהילתית, שתילה.
ביטחון תזונתי	איסוף ואריזת מזון, חלוקה לפני חגים.
נגישות ושילוב	חונכות, משחקים משותפים, ליווי.

צורך מעשה: הקיפו את המעשה המתאים

1. בשכונה גרים קשישים רבים שמרגישים בודדים.

א. מכירת עוגות לטובת הכיתה

ב. ביקורים קבועים ושיחות טלפון

2. בגינה הציבורית ליד בית הספר מצטבר לכלוך.

א. להעלות פוסט שכועס על העירייה

ב. מבצע ניקיון כיתתי ופנייה מנומסת לבקשת פחים נוספים

3. תלמידים עולים חדשים מתקשים בעברית.

א. ללעוג למבטא שלהם

ב. חונכות שבועית ושיחה בעברית קלה

4. לפני החג משפחות בעיר זקוקות לסלי מזון.

א. לשלוח הודעה בלי פרטים

ב. איסוף מזון יבש ואריזה עם ארגון מוכר

5. תלמידי כיתה א' משתעממים בהפסקות.

א. להוציא אותם מהחצר

ב. להפעיל משחקים בהפסקה פעם בשבוע

- מדברים על הרעיון – לא על האדם
- כל צד מקבל דקה אחת
- מקשיבים עד הסוף, בלי להפריע
- אפשר לשנות דעה – זה סימן לחשיבה

צריך לחייב כל תלמיד/ה בחטיבה בשעות התנדבות.

בעד: חובה מכירה לאנשים חוויה שלא היו מגיעים אליה לבד · הקהילה מרוויחה הרבה עזרה · לומדים אחריות
נגד: התנדבות אמורה לבוא מהלב · חובה עלולה להפוך את זה ל"וי" ריק · לא לכולם יש זמן או אפשרות
השופט/ת: מה הנימוק הכי חזק מכל צד?

עדיף לתרום כסף מאשר לתרום זמן.

בעד: ארגונים יודעים איך להשתמש בכסף ביעילות · אפשר לעזור גם כשאין זמן
נגד: זמן יוצר קשר אנושי · לא לכולם יש כסף – לכולם יש מה לתת
השופט/ת: מה הנימוק הכי חזק מכל צד?

מותר לפרסם ברשת את המעשים הטובים שלנו.

בעד: זה מעודד אחרים לעשות טוב · זה מראה לאנשים מה אפשר לעשות
נגד: זה עלול לפגוע בכבוד של מי שקיבל עזרה · הכוונה עוברת מהעזרה ל"לייקים"
השופט/ת: מה הנימוק הכי חזק מכל צד?

תיקון עולם מתחיל קודם בבית ורק אחר כך בעולם.

בעד: "עניי עירך קודמים" – קודם הקרובים · קל יותר לעשות שינוי במקום שמכירים
נגד: בעיות גדולות לא מחכות · אפשר לעשות את שניהם יחד
השופט/ת: מה הנימוק הכי חזק מכל צד?

שלב ה' – שומרים על העולם

דף למורה · מתקנים עולם – מעשה אחד בכל פעם

המטרה: לחבר בין מקורות על שמירת הבריאה לבין הרגלים יומיומיים של חיסכון, שימוש חוזר ומחזור.

זמן: 10 דקות במערך 90 · לא נכלל במערך 45

מהלך

1. קוראים את שלושת המקורות על שמירת הבריאה ושואלים: מה הם מבקשים מאיתנו היום?
2. משחק המיון: חוסכים / משתמשים שוב ומתקנים / ממחזרים נכון.
3. מיפוי מהיר: שלוש שאלות על בית הספר שלנו – ורעיון אחד לשבוע הבא.

תשובות ודגשים

- משחק המיון: 1. חוסכים · 2. חוסכים · 3. חוסכים · 4. חוסכים · 5. משתמשים שוב ומתקנים · 6. משתמשים שוב ומתקנים · 7. משתמשים שוב ומתקנים · 8. משתמשים שוב ומתקנים · 9. ממחזרים נכון · 10. ממחזרים נכון · 11. ממחזרים נכון · 12. ממחזרים נכון
- "בל תשחית" – עיקרון שחכמים למדו מ"לא תשחית את עצה": לא להרוס ולא לבזבז לשווא.

מסלול חנ"מ: דף העבודה מקוצר, עם פחות פריטים ואותיות גדולות. מומלץ לקרוא בקול ולעבוד בזוגות.

שימו לב לתלמידים שהנושא נוגע בהם. מקורות עזרה: פנו ליועצת, לנאמני החוסן המורים או לנאמני החוסן התלמידים.

שלב ה' – שומרים על העולם

צרה: רחת ראש בן ישי

דף עבודה · מתקנים עולם – מעשה אחד בכל פעם

שם: _____ כיתה: _____ תאריך: _____

מה אומרים המקורות?

- "וַיִּקַּח ה' אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם וַיַּנִּחֵהוּ בְּגַן עֵדֶן לְעָבְדָהּ וּלְשָׁמְרָהּ." (ספר בראשית, פרק ב) – האדם קיבל את העולם כדי לעבד אותו – וגם כדי לשמור עליו.
- "לֹא תַשְׁחִית אֶת עֵצָהּ." (ספר דברים, פרק כ) – מכאן למדו חכמים את העיקרון "בל תשחית": לא להרוס ולא לבזבז לשווא.
- "תֵּן דַּעְתְּךָ שֶׁלֹּא תְקַלְקֵל וְתַחֲרִיב אֶת עוֹלָמִי." (מדרש קהלת רבה, פרק ז) – אין "עולם רזרבי" – מה שנהרס, אין מי שיתקן אחרינו.

משחק המיון

א = חוסכים · ב = משתמשים שוב ומתקנים · ג = ממחזרים נכון

#	המעשה	א / ב / ג
1	לכבות אור ומזגן כשיוצאים מהכיתה	
2	לקצר את המקלחת בכמה דקות	
3	להדפיס משני צידי הדף – או לא להדפיס בכלל	
4	להביא אוכל בקופסה רב-פעמית במקום בשקית חד-פעמית	
5	לתפור כפתור שנפל במקום לקנות חולצה חדשה	
6	להפוך צנצנת ריקה לכלי לעפרונות	
7	למסור בגדים שקטנים עליי לבגדים שאפשר ללבוש	
8	להעביר ספרי לימוד לשכבה הבאה	

ומה אצלנו?

באיזה מקום בבית הספר נזרק הכי הרבה?

מה אפשר לשנות כבר בשבוע הבא?

מי עוד צריך להיות שותף (צוות, הורים, עירייה)?

שלב ו' – טוב ברשת

המטרה: להבין שגם ברשת אנחנו אחראים למילים שלנו, לבדוק לפני שמשתפים ולהפיץ טוב במקום פגיעה.

זמן: 10 דקות במערך 90 · 7 דקות במערך 45

מהלך

1. קוראים "מוות וחיים ביד לשון" ומציגים את חמש שאלות הבדיקה לפני ששולחים.
2. משחק המיון: מתקן / פוגע / לבדוק לפני שמשתפים.
3. תרחישי רשת ("התמונה בקבוצה", "תשתפו לכולם!") ובחירת מעשה טוב אחד ברשת לשבוע הקרוב.

תשובות ודגשים

- משחק המיון: 1. מתקן · 2. פוגע · 3. לבדוק לפני שמשתפים · 4. מתקן · 5. פוגע · 6. לבדוק לפני שמשתפים · 7. מתקן · 8. פוגע · 9. לבדוק לפני שמשתפים · 10. מתקן · 11. פוגע · 12. לבדוק לפני שמשתפים
- חמש שאלות לפני ששולחים: נכון? נחוץ? נעים? הייתי אומר/ת פנים אל פנים? נשאר לתמיד – זה בסדר?

מסלול חנ"מ: דף העבודה מקוצר, עם פחות פריטים ואותיות גדולות. מומלץ לקרוא בקול ולעבוד בזוגות.

שימו לב לתלמידים שהנושא נוגע בהם. מקורות עזרה: פנו ליועצת, לנאמני החוסן המורים או לנאמני החוסן התלמידים.

שלב ו' – טוב ברשת

יצרה: רוית ראש בן ישי

דף עבודה · מתקנים עולם – מעשה אחד בכל פעם

שם: _____ כיתה: _____ תאריך: _____

"מוות וחיים ביד לשון" (משלי יח)

מה הפסוק הזה אומר על מה שאנחנו כותבים ברשת?

רגע לפני ששולחים – חמש שאלות

- נכון? האם זה מידע אמיתי ובדוק – או שמועה?
- נחוץ? האם מישהו צריך את זה – או שזה סתם רעש?
- נעים? איך ירגיש מי שקורא – ומי שמדובר עליו?
- הייתי אומר/ת פנים אל פנים? אם לא – גם לא כותבים.
- נשאר לתמיד – זה בסדר? מה שעולה לרשת קשה מאוד למחוק.

משחק המיון

א = מתקן · ב = פוגע · ג = לבדוק לפני שמשתפים

#	ההודעה	א / ב / ג
1	"מזל טוב ליום ההולדת! שמחה שאת בכיתה שלנו "	
2	צילום של חבר ישן בשיעור, עם הכיתוב "תראו את הגאון"	
3	"שמעתי שמבטלים מחר את הלימודים!!! תעבירו!"	
4	"מי שצריך עזרה בתרגיל 4 – אני זמין/ה בשמונה"	
5	סקר בקבוצה: "מי הכי מכוער בשכבה?"	
6	תמונה "מזעזעת" ממקור לא ידוע עם הכיתוב "קרה היום בעיר!"	
7	הודעה פרטית לחברה שנעדרה: "התגעגענו, הנה סיכום השיעור"	
8	הוצאה מכוונת של תלמיד מהקבוצה עם האימוג'י	

מה הייתם עושים?

יצרה: רוית ראש בן ישי

התמונה בקבוצה

בקבוצת הכיתה מישהו מעלה צילום מסך של הודעה פרטית שתלמידה, שירה, כתבה לחבר. מתחת מתחילות תגובות לועגות. הטלפון שלך מלא התראות.

1. מגיב/ה באימוג'י צוחק – כולם עושים את זה
2. לא מגיב/ה בקבוצה, אבל כותב/ת לשירה בפרטי "ראיתי. את בסדר?"
3. כותב/ת בקבוצה: "חבר'ה, זו הודעה פרטית. זה לא מצחיק – בואו נמחק."

אני בוחר/ת באפשרות ___ כי:

המעשה הטוב שלי ברשת השבוע

- ☐ לכתוב תגובה מפרגנת לחבר/ה
- ☐ לשלוח סיכום שיעור למי שחסר/ה
- ☐ לעצור שרשרת של שמועה
- ☐ לתקן בעדינות מידע לא נכון
- ☐ לשאול "את/ה בסדר?" בפרטי
- ☐ להזמין מישהו/י לקבוצת לימוד

שלב ז' – פרויקט השינוי שלנו

המטרה: לתכנן צעד אחר צעד פרויקט קטן ומעשי של תיקון בקהילה – מהבעיה ועד הדרך לבדוק אם הצלחנו.

זמן: 10 דקות במערך 90 · לא נכלל במערך 45

מהלך

1. מציגים רעיונות לפרויקטים ומשחק "סדר הצעדים".
2. בקבוצות של 3–5 ממלאים את מתכנן הפרויקט – תשעה צעדים.
3. כל קבוצה מציגה בדקה: הבעיה, המטרה ואיך נדע שהצלחנו. מדפיסים ותולים בכיתה.

תשובות ודגשים

- סדר הצעדים: מזהים בעיה שואלים את מי שהבעיה נוגעת בו מנסחים מטרה מגייסים שותפים מתכננים צעדים ולוח זמנים פועלים בודקים מה השתנה משתפים ומודים
- מטרה טובה: ספציפית, מדידה, אפשרית ותחומה בזמן. ההצלחה נמדדת אצל מי שהפרויקט נועד לו.

מסלול חנ"מ: דף העבודה מקוצר, עם פחות פריטים ואותיות גדולות. מומלץ לקרוא בקול ולעבוד בזוגות.

שימו לב לתלמידים שהנושא נוגע בהם. מקורות עזרה: פנו ליועצת, לנאמני החוסן המורים או לנאמני החוסן התלמידים.

שלב ז' – פרויקט השינוי שלנו

שם: _____ כיתה: _____ תאריך: _____

רעיונות לפרויקטים

- "חבר/ת הפסקה" לתלמידים חדשים
- פינת החלפת ספרים
- גינת ירק בחצר
- "דור לדור" – שיחות טלפון עם קשישים
- תחנת מחזור כיתתית
- שבוע "מילה טובה ברשת"
- איסוף מזון לפני חג
- ציור קיר של ערכי הכיתה
- הפעלות לכיתות הצעירות
- איסוף שמיכות למקלט בעלי חיים
- מכתבי תודה לצוות בית הספר
- שבוע "מגיעים ברגל"

שם הפרויקט: _____ חברי הצוות: _____

מתכנן הפרויקט

1. הבעיה – מה מפריע לנו, מה "שבור" או חסר?

רמז: בחרו בעיה קרובה ומוחשית, שאפשר לראות בעיניים.

2. למי זה חשוב? – מי מושפע מהבעיה? עם מי כדאי לדבר כדי להבין אותה?

רמז: שאלו את האנשים עצמם – אל תנחשו בשבילם.

3. המטרה – מה ישתנה אם נצליח? כתבו משפט אחד, ברור ומדיד.

רמז: מטרה טובה: ספציפית, מדידה, אפשרית ותחומה בזמן.

4. השותפים – מי בצוות ומה התפקיד של כל אחד/ת? מי מבוגר מלווה?

רמז: גם הנהלת בית הספר, ההורים והעירייה יכולים להיות שותפים.

5. הצעדים – אילו פעולות נעשה, ובאיזה סדר?

רמז: חלקו את הפרויקט לצעדים קטנים – כל צעד עם אחראי/ת.

6. מה צריך? – אילו משאבים נדרשים – חומרים, מקום, זמן, אישורים?

רמז: חפשו קודם מה כבר קיים ואפשר לשאול או לשתף.

שלב ח' – רפלקציה, אתגר ותעודה

יצירה: רות ראש בן ישי

המטרה: לעצור ולחשוב מה למדנו, למלא כרטיס יציאה, לעבור את אתגר הזמן ולקבל תעודה.

זמן: 7 דקות במערך 90 · 8 דקות במערך 45

מהלך

1. יומן רפלקציה – כתיבה אישית שקטה.
2. אתגר הזמן (60 או 90 שניות) – יחידים או קבוצות, אפשר במצב מקרן.
3. כרטיס יציאה 3-2-1 והדפסת תעודה "מתקנים עולם".

תשובות ודגשים

- אתגר הזמן – תשובות: 1. במשנה · 2. לא חייבים לסיים לבד, אבל אסור לוותר · 3. עולם מלא · 4. בתיקון אמיתי עוזרים בשביל האחר ומכבדים אותו · 5. לחפש את הטוב באדם · 6. אמון ואחריות · 7. לתאם מראש מה באמת צריך · 8. גם לעבד וגם לשמור · 9. להעביר ספרים לשכבה הבאה · 10. הסגול · 11. בודקים לפני שמשתפים · 12. למילים יש כוח לבנות או לפגוע · 13. לזהות בעיה · 14. שואלים את מי שהפרויקט נועד לו מה השתנה · 15. לקחת אחריות כשאף אחד לא פועל · 16. אמון באדם אחד יכול לשנות הרבה חיים
- כרטיס יציאה: מי שסימן/ה "קצת כבד לי" – פונים אליו/ה בעדינות אחרי השיעור.

מסלול חנ"מ: דף העבודה מקוצר, עם פחות פריטים ואותיות גדולות. מומלץ לקרוא בקול ולעבוד בזוגות.

שימו לב לתלמידים שהנושא נוגע בהם. מקורות עזרה: פנו ליועצת, לנאמני החוסן המורים או לנאמני החוסן התלמידים.

שלב ח' – רפלקציה, אתגר ותעודה

צריה: רות ראש בן ישי

דף עבודה · מתקנים עולם – מעשה אחד בכל פעם

שם: _____ כיתה: _____ תאריך: _____

יומן רפלקציה

מה הדבר הכי חשוב שלמדתי על תיקון עולם?

איזה מקור או רעיון נשאר איתי, ולמה?

מעשה קטן אחד שעשיתי (או אעשה) השבוע:

כרטיס יציאה 3-2-1

3 – דברים שלמדתי היום

2 – מעשים קטנים שאני מתכוון/ת לעשות

1 – שאלה או מחשבה שנשארה לי

איך אני יוצא/ת מהשיעור? (הקיפו) טוב לי · בסדר · ככה ככה · קצת כבד לי

צריכים לדבר עם מישהו? פנו ליועצת, לנאמני החוסן המורים או לנאמני החוסן התלמידים.

חידון סיכום

1. היכן מופיע לראשונה הביטוי "מפני תיקון העולם"?

א. במשנה

ב. בעיתון

2. "לא עליך המלאכה לגמור..." – מה המסר?

א. אם אי אפשר לסיים – לא מתחילים

ב. לא חייבים לסיים לבד, אבל אסור לוותר

3. "כל המקיים נפש אחת..." – כאילו קיים:

א. עולם מלא

ב. עיר שלמה

4. מה ההבדל בין "תיקון אמיתי" לבין עזרה "לראווה"?

א. אין הבדל

ב. בתיקון אמיתי עוזרים בשביל האחר ומכבדים אותו

5. "הוי דן את כל האדם לכף זכות" פירושו:

א. לשפוט מהר

ב. לחפש את הטוב באדם

6. בסיפור "המפתחות של החממה" – מה קיבל עידן?

א. עונש

ב. אמון ואחריות

יצרה: רוית ראש בן ישי



תעודת "מתקנים עולם"

מוענקת ל

שלמד/ה מה זה תיקון עולם, עשה/תה מעשים קטנים של טוב,
האמין/ה בהזדמנות שנייה ותכנן/ה פרויקט של שינוי.

מעשה אחד בכל פעם – ואני מתקן/ת עולם.

תאריך: _____ חתימת המחנך/ת: _____

יצרה: רוית ראש בן ישי